СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 253. Джерзі Ситі, Н. Дж., середа, 30-го жовтня 1935. — VOL. XLIII. No. 253. Jersey City, N. J., Wednesday, October 30, 1935 THREE CENTS

ПРОМИСЛОВА РАДА ПОДАЄ 9 І ПІВ МІЛІОНА БЕЗРОБІТНИХ

ВАШИНГТОН. — „Рада краевої промислової конференції" подає до публичного відома, що в вересні число безробітних у краю виносило 9 мілїонів 466 тисяч.

У попередньому місяці було їх 9,386,000, себто за місяць їх число зросло на 3.9%. Коли порівнати це з числом безробітних у вересні 1934 року, то було їх на 8.9% менше.

Федеральний уряд сповіщає рівночасно, що він постановив обтяти запомогу, яку він давав ріжним стейтам на цїли допомоги безробітним. Так, наприклад, стейт Ню Йорк дістане на виплату запомогових пайків майже половину того, що діставав давніше. Через те допомога безробітних спаде тепер на міста.

КАМПАНІЯ УРЯДУ ПРОТИ ЛИХВАРСЬКОГО РЕКЕТІРСТВА.

НЮ ЙОРК. — На приказ Томаса Дюї, спеціяльного прокуратора для розсліду рекетірств у місті Ню Йорку, арештовано 27 людей, вмішаних у широко розгалужене лихварське рекетірство.

До розслідження рекету вжито 40 дослідників. Арештованих посаджено в тюрму за те, що вони вели бизнес без дозволу, що рахували лихварські проценти та вживали ріжних насильств і погроз для вимушування заплати рат і процентів.

ОСТЕРІГАЄ КУРЦІВ ПЕРЕД НЕДУГАМИ ШЛУНКА.

САН ФРАНСІСКО.—На зборах „Американської колеґії лікарів-операторів" прочитано реферат про висліди розслідів над впливом курення тютюну на здоровля людини.

Це вперше в історії подано висліди справді наукового розсліду. Вели його Алтон Окснер, професор операторства в університеті Тюлейн, д-р Миме Гейдж та д-р Кіюші Госої. Розсліди тревали пять літ. Відносилися вони до недуги шлункового *боляка* („ульцер").

Розсліди показали, що боляки в шлунку викликує квасковатість. Нахил до квасковатости шлунка це природня тенденція деяких осіб. Одначе й ці люди можуть захоронитися довго перед боляком, як вони будуть їсти й пити уважно. Між іншим порадніше таким людям їсти кілька разів по менше на день, ніж їсти три рази, а більше. Найбільше шкоди приносить пиття й курення, а головно надмірне вживання тютюну на порожний шлунок. Дуже шкідливе для здоровля курення перед сніданням. Таксамо шкодять надмірне вживання мяса, пиття алькогольних трунків та вживання приправ.

ЗЕМЛЕТРУСИ В ЦЕНТРАЛЬНІЙ АМЕРИЦІ.

БАЛЬБОА. — У південній частині стейту Наріно трапилися землетруси. Перший мав місце в суботу в ночі, інші в неділю. Вони наробили багато шкоди. Жертв у людях начислено 12.

КРІВАВА СТРІЛЯНИНА НА ТЛІ СТРАЙКУ.

БЕРМИНҐЕМ (Алабама). — Як майнери-страйколоми заходили до майн Марґарет та Акмар, котрих робітники вийшли на страйк, з околичних горбів посипався на них град куль. Впали тяжко ранені 6 майнерів. З них один помер.

Стейтова поліція зараз обставила майни, щоб не допустити до дальшого кровопролиття.

ЩЕ ОДНО ВБИВСТВО НА ТЛІ БУТЛЕҐЕРСТВА.

СТЮБЕНВИЛ (Огайо). — Мешканців одної частини цього міста, звісної як „бедлендз", розбудили в ночі вистріли. Один Мурин побачив на хіднику розтягнену постать. Він думав, що це якийсь пяний та підійшов, щоб узяти його домів. Чоловік був неживий. Поліція пізнала в ньому Л. С. Превата, заступника федерального маршала, що був занятий слідженням за пачкуваннями горівки.

ПІМСТА ЗАСУДЖЕНЦЯ.

ШІКАҐО. — Кілька днів тому до канцелярії адвоката Вилієма Фецера, бувшого судді, зайшов якийсь Реймонд Леминґ та просив Фецера дозволити йому вжити його імени на якімсь рукописі. У понеділок Леминґ зайшов до Фецера ще раз, начебто по відповідь. Фецер розмовляв при столі з одним републиканським аґітатором. Леминґ виняв револьвер та почав стріляти. Суддя впав поцілений у серце.

Вбивник звернувся до втечі. Дорогу заступив йому адвокат Вайнтравб. Леминґ стрілив йому в плечі й цей упав. Він змірився теж до панни Флоренс Лівай, стеноґрафки, але револьвер не вистрілив. Леминґ відчинив двері до сусідньої кімнати та відкрив огонь на людей, що були в ній. Два вистріли поцілили адвоката Готорна. Судовий репортер Ланон трутив двері так, що вони закрилися перед носом Леминґа.

За дверима дався чути ще один вистріл. Це Леминґ пострілив себе смертельно. В шпиталі знайдено в його кишені довгий рукопис, у котрім він признається, що вбив Фецера з пімсти за те, що в 1929 році він засудив його на рік тюрми за напад з рушницею в руці.

ПОМЕР ДОБРИЙ ГРОМАДЯНИН.

Помер Павло Банах, емеритований професор учительської семинарії в Сокалі, один з найкращих педаґоґів і найактивніших колись діячів та орґанізаторів Сокальщини. За нашої влади був повітовим комісарем, був як скиталець на Чехословаччині, був у польських таборах і вандрував з Галицькою Армією по Великій Україні.

ЛІКАРІ УРЯДУЮТЬ НА ВУЛИЦІ.

Кріза довела деяких лікарів у Будапешті до того, що вони підходять до людей у ресторані або й на вулиці, питаючися за стан здоровля і переконуючи вибрану жертву, що вона — пацієнт, недужа. Лікарі виправдуються тим, що лекше відвернути недугу завчасу, ніж запізно. У Будапешті повстала вже на цю тему приповідка: „Коли ти не підеш до лікаря, тоді він прийде до тебе". У Китаю роблять іще простіше: кожний має свого постійного лікаря і платить йому так довго, як довго здоровий; коли занедужає, лікар мусить старатись безплатно привернути здоровля свому... клієнтови.

„СПОРТОВЕ" ВИХОВАННЯ.

По мячевих змаганнях львівської „Знесенчанкі" й винницької „Зожі", що відбулися на грищі „Світезі" у Львові, кинулися приклонники місцевої дружини на „несправедливого" суддю Бжуховського й побили його до крови.

З СІЛЬСЬКИХ ТРАҐЕДІЙ.

У Піддубцях, у равському повіті, місцевий парубок Іван Бодьовчук кинувся з ножем на свою суджену Марію Гнатейко. Коли Гнатейко, ранена в руку, впала на землю, Боднарчук побіг до дому й ударом ножа в околицю серця позбавив себе життя. Причиною намiреного душогубства й самогубства парубка була, як часто, заздрість.

МАДЯРИЗАТОРИ НЕ СПЛЯТЬ.

Мадяри і їхні прислужники, таки наші винародовлені земляки яничари-мадярони по перевороті причаїлися, щоб у пригожу пору відновити свою мадяризаційну діяльність. Вони ще не забули, що колись всевладно панували тут над українським народом, тому поводяться навіть по чисто українських місцевостях, як у себе дома. Їхня сміливість ґраничить з нахабністю.

Бо ось у самому серці Гуцульщини, в Ясіню, що належить до національно-найсвідоміших громад на Закарпатті, Мадяри відкрили свою мадярську народню школу для всього кільканацятьох дітей! А треба знати, що в Ясіню взагалі нема правдивих Мадярів, тільки ріжні перевертні-ренеґати. Отже мадярська школа, що її малаб на їх домагання вибудувати їм, вивінувати й удержувати держава, булаб там лише розсадником мадяризації. Якогось іншого (напр. педаґоґічного) оправдання нема для неї.

ЧЕРЕЗ КЕПСЬКІ ДОРОГИ.

За обчисленнями польського Червоного Хреста, на дорогах у Польщі було торік 2,211 випадків, причому згинули 234 осіб, а ранених було 2,139. Були це самі випадки, яких причиною була кепська дорога.

„ПЕРШИЙ СЛАВЯНСЬКИЙ МИСЛИТЕЛЬ-МОВОЗНАВЕЦЬ".

Під таким заголовком появилася в літературно-науковому додатку краківського „Курєра Цодзенного" (з 23 вересня) стаття м-ра Богдана Антоневича про Олександра Потебню, закінчена його характеристикою, яку свого часу дав проф. Яґіч, мовляв, „важко знайти другого, що міг би дорівняти Потебні в глибоко фільософічному підході до мовних явищ".

РЕЄСТРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ УЧЕНИХ.

Українська Наукова Асоціяція в Празі розпочала систематичну працю над зібранням відомостей про українських учених у всіх ділянках знання, розіславши відповідні квестіонарі на адреси українських наукових робітників.

ЗАСУДИЛИ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ПИСЬМЕННИКА.

Рівенський окружний суд судив цими днями большевицького громадянина, Івана Кириленка, за незаконний перехід границі й сфальшування пашпорту. У висліді суд засудив І. Кириленка на 1 рік вязниці. Засуджений перебував на терені Польщі довший час на сфальшований пашпорт і вже при переході границі погранична сторожа арештувала Кириленка й віддала судови. Кириленко є відомим комуністичним письменником у советській Україні.

ДИТЯЧЕ СЕЛО.

Швеція найбільше піклується вихованням дітей. Шведська влада піддержує виховні спроби учених, що випробовують усілякі спроби виховання дітей. Відомий професор Бірнер Янсен узяв на себе виховування знайдених дітей. У тій цїли побудував він коло Стокгольму інтересне село, де працюють тільки діти. В селі знаходяться всякі інструменти для вивчування дітей усякого ремесла, і то такого, до якого кожна дитина здібна.

ДІВЧИНА МАЛПА.

При розбиранні старого дому в Лодзі знайшли на поді 18-літню умово хору дівчину з лицем малпи і погризену щурами. Була це донька власника дому, що укривав її перед світом. Нелюдяного батька арештували, а дівчину дали до шпиталю.

ТКАЧ, ЩО НЕ СПИТЬ.

У Мавренкірхен (Тироль) живе 60-літній Рудольф Ендліхер, що став предметом дослідів ріжних учених лікарів. Від трох літ він не спить. Коли кладеться до ліжка, то тільки легенько і дуже коротко дрімає, все чуючи довкола себе. Всі ліки на сон — безуспішні. Ендліхер — ткач і веде спосіб життя здорової, нормальної людини. Сидить до пізна в шинку і грає в карти, бо і так спати не може. Коли дуже втомлений, тоді йде на два-три тижні до шпиталю відпочити, де теж не спить, але не працює, не пе і не грає в карти. Лікарі твердять, що така безсонність — наслідок виняткової вражливости сонних осередків у мізку, спричиненої артеріосклерозою. Спеціялісти радять операцію, але безсонний ткач воліє не спати.

В ОБОРОНІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА.

Спадкоємці французького композитора Бізета заскаржили дирекцію варшавської опери до суду, домагаючися заплати 2,500 зл. за вистави опери Бізета „Кармен". Дирекція виставляла цю оперу довгі літа, але належної тантієми не платила.

ВИСЕЛЮЮТЬ ЧУЖИНЦІВ З РУМУНІЇ.

Румунський уряд рішив виселити з Румунії 15 тисяч чужинців. Румунський уряд рішив це зробити на основі постанов окремої комісії, що від кількох місяців розсліджує персональний стан ріжних румунських підприємств. Виселять передовсім вищих урядовців, що є членами адміністраційних рад у ріжних румунських фабриках.

ЖИВИЙ СМОЛОСКИП.

У селі Рендіни, біля Ченстохови, трапився такий жахливий випадок: Діти одного господаря, будучи без опіки, роздобули десь запальничку й уладили страшну в наслідках забаву. Трилітній хлопчина обложив соломою 5-літню дівчинку і підпалив її. Негайно почала горіти одіж дівчинки. На крики дітей прибігли люди, але поміч була спізнена. Дівчинка померла в страшних муках.

„САБОТАЖИСТИ" В ДОНЕЦЬКІМ БАСЕЙНІ.

Большевицький уряд повів нову акцію за „уладництво" між вуглекопами Донецького басейну, щоб збільшити скількість добуваного вугілля і побороти настрої проти механізації. Ком. Орджонікідзе натаврував усіх противників цього руху „саботажистами".

„Ізвєстія" і „За Індустріялізацію" поміщують низку телеграм з Донецького басейну про поширення фронту „саботажність", до якого пристають не тільки робітники, але також інжинири та управителі. В багатьох випадках члени партії обстають за робітниками проти їх визиску. „За Індустріялізацію" наводить низку прикладів спротиву управителів.

Одначе большевицька преса не освітлює самої справи. Можна здогадуватися, що сумний стан копалень не дозволяє на нагле заведення механізації без нараження на велике ризико робітників і самої праці. Жалюгідні умовини праці не відповідають вимогам охорони життя робітників.

Спротив управителів можна вияснити сумним досвідом з вислідом „ударництва" підчас першої пятирічки, коли то невикваліфікувані „ударники" нищили машини.

ЗГОРІЛИ 17 ОСІБ.

В місцевості Фридке на Шлеську згоріла стирта соломи, в якій спали багато нуждарів. У вогні згинули 17 осіб.

МЕКСИКАНСЬКА ЗАБАВА.

У Мексику урядовець різниці Фелікс Рамірец і пять його приятелів випили основно в коршмі і заграли в покера. Найбільше пяний запропонував таке: хто програє, той стане в дверях і вбе першого гостя, що схоче ввійти. Всі згодилися захоплені. Рамірец програв і застрілив першого, що появився на порозі. Задоволений замовив лікер для всіх, після цього дав себе арештувати.

НЕМА НАДІЇ НА ЗАМИРЕННЯ МІЖ ІТАЛІЄЮ Й АНҐЛІЄЮ

РИМ. — В цілій Італії знову зросло негодування супроти Анґлії. На Лігу Націй уже так не нарікають. Пишуть, що вона не є нічим іншим, а тільки іграшкою в руках Анґлії. Всьому винувата Анґлія. Кажуть, що сумніваються, щоб Анґлія щиро думала про замирення, бо це, що вона держить далі таку велику фльоту на Середземнім морі, є доказом, що вона таки думає про війну з Італією. Це тим правдоподібніше, що її становища не змінило навіть те, що Мусоліні забрав в Африці з Лібії дві дивізії війська.

ДОХОДИТЬ ДО ТОВАРИСЬКОГО БОЙКОТУ.

РИМ. — Нема офіційно ніякого проголошення бойкоту анґлійських товарів. Але це вже вважається в Італії самозрозумілим, що ніхто не повинен купувати анґлійських товарів, а вже ніяким способом приймати подарунки з анґлійських виробів.

Як далеко посунувся бойкот на протязі кількох днів, видно найкраще по тім, що жінки з т. зв. товариства відмовилися сидіти разом і грати бріджа з жінкою анґлійського амбасадора Дрюмонда, що був довгі роки ґенеральним секретарем Ліґи Націй. Італійці кажуть, що Дрюмонд поступає з Італією дуже підступно і винен тому, що Анґлія натискає на санкції проти Італії.

ІТАЛІЙСЬКА ОФЕНЗИВА УСПІШНА.

РИМ. — З усіх фронтів в Африці доносять, що італійська армія посувається всюди вперед і то майже без ніяких втрат у людях.

ДО ВАЖНІШОЇ БИТВИ ПРИЙДЕ ПІД ГАРАРОМ.

АДІС АБАБА (Етіопія). — Етіопці ждуть з нетерпеливістю на те, як випаде перша більша битва з Італійцями. Кажуть, що біля міста Гарар є розложена по горах і диких пустарах сильна етіопська армія, яка там ожидає сутички з італійською армією. В самім місті мало хто лишився з огляду на те, що надіються кождого дня бомбардування міста італійськими летунами.

ТУРЕЧЧИНА ПРОПОНУЄ АНҐЛІЇ СВОЇ УСЛУГИ.

АТЕНИ (Греція). — Туреччина хоче стати по стороні Анґлії на випадок її воєнного конфлікту з Італією. Але за те хоче, щоб Анґлія погодилася по виграній відступити їй деякі острови, що лежать проти турецького побережжя, а є в посіданню Італії.

НЕ ВСІ ДЕРЖАВИ ПРИНЯЛИ САНКЦІЇ.

ЖЕНЕВА. — Вправді Ліґа Націй надіється, що всі держави, що до неї належать, приймуть її пропозиції щодо санкцій проти Італії, але фактом є, що до 28-го жовтня, себто до останнього реченця для відповідей, тільки 10 держав заявилися за санкції. Між ними першими були Совєти.

ФАШИСТИ ГОТОВІ ДО БОРОТЬБИ.

РИМ. — Святкуючи 14-тий рік фашистівської перемоги в Італії, Мусоліні взивав Італійців до того, щоби були готовими до нових терпінь і до нової самопосвяти. Він звертав увагу, що економічний бойкот Італії може важко відбитись на народі, але ніяке нещастя не повинно зломити віри народу в його перемогу і його світлу будучність. Підчас свята справили Мусолінієви кількома наворотами велику овацію.

НОВИЙ ПОКЛИК ДО ЗБРОЇ.

ГАРАР (Етіопія). — По всіх церквах Етіопії читали священики новий поклик до армії. Візвано до війська всіх Етіопців, що тільки спосібні носити зброю. Жінки мають вести господарства і молитися за побіду. Священики говорили на закінчення: Така є воля Бога.

КАРДИНАЛ ОБОРОНЯЄ ІНВАЗІЮ.

МІЛЯНО (Італія). — Мілянський кардинал Шустер бажав побіди для італійської армії в Етіопії, бо така побіда означає „отворення дверей для католицької церкви в Етіопії й для цивілізації Риму". Кардинал говорив з нагоди панахиди, яку відправлювано в катедрі по тих фашистах, що згинули підчас походу на Рим, коли то фашисти захопили владу. Кардинал виказував, що італійський нарід піднісся завдяки фашизмови морально дуже високо, згідно з засадами католицької церкви. Він казав далі, що коли в Етіопії італійська армія буде побідною, то значить, що побідним буде теж святий хрест, що згине невільництво та буде відчинений шлях для праці місіонарів.

ЛЯВАЛЬ ПЕСИМІСТИЧНИЙ.

ПАРИЖ. — Премієр Ляваль бачить, що все його посередництво між Анґлією й Італією здалося ні нащо. Франція станула по стороні Анґлії, а годі було інакше поступити, бо соціялістичний бльок є за попертя Ліґи Націй, а проти Італії.

ЗБРОЇЛИСЯ НАДОБРЕ.

ЖЕНЕВА. — В минулім році оборот зброєю й амуніцією виносив $41,500,000 у золоті. Найбільше заробила на тім Чехословаччина, бо виекспортувала зброї й амуніції на суму 8,700,000 золотих долярів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Se nd Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on Carch 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accept l for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 цент.ві

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належит посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВИНУВАТА БАЙДУЖНІСТЬ

Ніде правди діти, а таки маємо в У. Н. Союзі завелике число суспендованих членів. У багатьох випадках нема тут ніякої вини з боку суспендованих, але у більшості з них таки є вина. Бо братські каси назагал ратують членів так довго, поки це можливе. А нові роди обезпечення дають членови змогу затягнути позичку і нею ратувати членство в Союзі в часі, коли нема вже іншого поратунку. Та дуже часто члени вимагають від братських кас того, що неможливе, а про ратування позичкою думають щойно тоді, коли побачать себе в ґазеті на лісті суспендованих. Тоді то нападають на відділових урядників, а то й на цілий У. Н. Союз, за те, що сталася їм „ганьба", чи якась-там інша „кривда".

Про всі ті річи пишуть нам секретарі відділів і просять, щоб це ще раз піднести в ґазеті, звертаючи увагу членам, щоб не допускали легкодушно до суспензи. Неправильність у неплаченню вкладок чи легкодушне відкладання плачення тільки ускладняють справу, бо збільшають довг; а чим більший довг, тим легкодушніше допускає член до суспензи і втрати членства в Союзі.

А кінець кінцем шкоду поносить той, що покидає організацію, і його родина. Легкодушність переноситься згодом і на інші справи. А кінець такої байдужности часто буває такий, як це було на днях з похороном бувшого члена нашої орґанізації, про який була мова в дописі з Бронксу, що добра і порядна людина, якщо вона себе не контролює, кінчить життя часто в такий спосіб, що треба бігати по хатах, щоб хто змилосердився і дав на похорон. Тому саме тоді, коли з людиною зле, коли її притискає біда чи якесь інше життєве нещастя, треба напружити всі сили, щоб вдержати нерви і думати та поводитися з розсудком. Бо інакше треба буде за те покутувати.

До цього додамо, що часто буває з людьми таке, що там, де вони самі найбільше завинили, звалюють вину на кого іншого. В нашім випадку на відділових урядників, або на головний уряд У. Н. Союза. Та ми можемо всіх наших членів запевнити, що робимо все, що є в нашій силі, щоби придержати членів при орґанізації. Булоб навіть великим нерозумом з нашого боку, якби ми цього не робили. Це таке ясне й самозрозуміле, що важко зрозуміти, як може хто думати інакше.

Ми певні, бо знаємо це з відділових звітів, що таки найбільшою причиною суспендовань є те, що багато членів відволікають з плаченням вкладок з недбальства чи легкодушности. А чи так повинні поступати розважні люди?

ЧЕРВОНИЙ ПАНСЛАВІЗМ

(З приводу чесько-советського братання).

Тепер, в середині жовтня, коли пишу цей лист, у Чехословаччині перебуває делеґація советських журналістів і письменників, висланих для зміцнення військово-політичного союзу між Прагою і Москвою. На чолі делеґації стоїть відомий своїми підлими наклепами на український рух московський журналіст Міхаіл Кольцоф. Є в делеґації також комуністи українського роду — Микитенко й Тарин; вони заслужили ласку Москви тим, що всіми силами боролися й борються проти „українського шовінізму, як головної небезпеки".

Візиту советських журналістів і письменників у Чехословаччині зустрінуто з великим захопленням. Старе чеське й словацьке словянофільство (власне москвофільство) ожило і виросло до потворних розмірів. Як було перед світовою війною 1914 р., що Чехи не знали міри в розхвалюванні Росії „батюшки-царя", так тепер уся чеська преса від найлівішої аж до найправішої переповнена вістями про „благоденствіє" народів під владою „батюшки-Сталіна".

Чеська преса і ціла громадська думка не хочуть бачити советської держави такою, якою вона є. Большевицьку Росію всяким способом ідеалізують, вихвалюють силу червоної армії, успіхи колективізації та індустріялізації і т. і. Ті чеські журналісти, що пишуть панеґірики на славу СССР, знають, що їх писанина неправдива. Але та маса, що читає славословія большевицькому режімові, вірить тому, що пишеться в ґазетах. Масовий читач чеської преси переконаний, що советська Росія вже дігнала і перегнала Америку, що червона армія найсильніша в світі; що російські комуністи закинули думку про світову революцію і дбають тільки про оборону „слав'янських народів" перед Німцями...

На цій „славянофільській" струні, милій чеському серцю, вміють грати для своєї потреби російські комуністи. 9. жовтня делеґація „дванацятьох апостолів" з СССР — журналістів і письменників — зробила небувалий для комуністів крок: демонстративно пішла на поклін могилам. діячів чеського національного відродження, похованих на стародавнім королівськім замку Вишеграді в Празі. Голова делеґації, Кольцоф, виголосив при цій нагоді промову і заявив, що советські журналісти схиляють голови не тільки перед цими могилами, але й перед могилами інших чеських діячів, просвітителів народа, що поховані в ріжних кінцях Чехословаччини. Промовець висловив своє переконання, що Чехословаччина, виборовши великими жертвами свою незалежність, буде навіки вільна й самостійна.

Яка причина чесько-советського братання?

Причина одна: **німецька загроза.** Чехословаччина окружена з усіх боків ворожими державами. Устоятись проти 80 міліонів Німців у війні 9 міліонів Чехів і Словаків не можуть. Чехи добре знають, яка доля їх спіткалаб, колиб вони попали під панування націоналістичної Німеччини. Ще й досі памятають вони загрозу німецького історика Момзена, що, мовляв, треба розбити чеські тверді черепи.

В цих обставинах Чехи не мають вибору: мусять шукати допомоги хочби від самого „чорта". Провідники чеської заграничної політики добре знають, що Сталін не відмовився і не відмовиться від ідеї світової революції. Аджеж самі чеські ґенерали, що були на маневрах червоної армії на Україні в вересні, бачили плякати з написами: „Нехай живе червона армія, аванґард світової революції". На це в Чехословаччині не звертають тепер уваги. З двоякої біди: стати жертвою німецького фашизму, чи стати провінцією московського большевизму, Чехи виберуть напевно другу можливість. Недавно ті самі настрої ми бачили і на наших західніх землях: зі страху перед Польщею та Румунією Українці ждали „визволення" від СССР. Це був корінь і основа українського „радянофільства".

Російський большевизм із своїм „славянофільством" відроджує стару традицію московського революціонера-анархіста Бакуніна. Бакунін у році „весни народів", 1848, був у Празі, писав відозви до славянських народів, кликав їх до визволення зпід німецько-мадярського панування. А Сталіни, Кольцофи, Радеки, що й своїм походженням не належать до Славян, використовують „червоне славянофільство" для поширення влади „Чеки" від Москви аж до Праги.

К. П.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

СКОРОПАДЩИНА НА АНҐЛІЙСЬКІМ ТЕРЕНІ

Лондон, 9 жовтня 1935.

Вчора і нині відбувалася в тутешньому Високому Суді розправа проти бувшого гетьмана Скоропадського і його офіційного заступника В. Коростовця, яких заскаржив за незаплачення грошей в сумі 500 фунтів стерлінґів їх бувший редактор „Інвестіґейтора", як також „почесний секретар" так званої „Анґльо-Української Гетьманської Ради", Мр. Люї Тофнел.

Про той процес, як також про реченець розправи були подали тому кілька тижнів тутешні часописи більші або менші згадки, звязуючи в дуже прикрий для Українців спосіб ці грошеві мальверзації з українським іменем і з нашими визвольними змаганнями. На цю розправу прибули багато журналістів, а також слухачів, серед яких були й такі, яких безпосередно вплутали в ту справу спритні „гетьманські дипльомати".

Мр. Тофнел, який має всього двацять сім літ, розказував в суді, якто його притягнув до тої справи відомий Монді Ґреґорі, що то підпирав в Анґлії український гетьманський рух і П. Скоропадського, та якого потім засудили за неправне продавання титулів на грошеву кару і два місяці тюрми. Розказував про те, якто „гетьманські" представники обіцювали йому блискучу карієру в українській будучій державі; якто він часто їздив в гості до Скоропадського до Берліна, та як опісля приймав його в себе. Говорив також про те, як Скоропадський і Коростовець намовляли його видобувати (to squeeze out) гроші від Анґлійців, обіцюючи йому за це 7 і пів відсодків нагороди. Розказував про те, як то вони ці гроші видіставали, раз при помочи видаваного в тій цили „Інвестігейтора", другий раз закладаючи здогадні компанії нібито для експльоатації багатств України. Розказував також про те, що „гетьман" кождий раз натискав, щоб містити в „Інвестіґейторі", органі, призначенім нібито для української справи, виразно про-німецькі статті й навіть раз заявив, що на цю ціль йому обіцяли націсти 400 фунтів. Якраз ця остання обставина поволі переконала Мр. Тофнела, що так званий гетьманський рух виглядає більше на німецьку інтриґу, ніж на серіозну політичну справу.

В рахунковому звіті Мр. Тофнел подав, що на акцію гетьмана зібрав поверх 11,665 фунтів стерлінґів (поверх 63 тисячі долярів), з того 5,000 фунтів він видобув від свого кузина комендера Тофнела, 2,500 від сера Детердінґа, 3,300 від лорда Дайзарта.

В тягу розправи також виявилося, що з тих грошей вислано тільки 700 фунтів Скоропадському до Берліна, не зважаючи на те, що Скоропадський в листах до Тофнела урґував, щоби більше вислати. Решта пішла нібито на видання „Інвестіґейтора" (якого вийшло всього десять чисел) і на „акцію" й „репрезентацію" гетьманського руху в Лондоні.

В часі розправи виказалося далі, що Мр. Тофнел часто затягав даровані чи позичені гроші, а призначені на „акцію", на власне банкове конто. В той спосіб він сколектував і витратив сім і пів тисячі фунтів! Притиснений допитами судді, признався, що робив це безправно, оправдувався тільки, що **робив це за порозумінням з офіціяльним представником Скоропадського, п. Коростовцем.** Слухаючи цього, суддя іронічно сказав таке: В такому разі гетьман мав право вас звільнити. Бо хіба гарно ви поступали, коли присвоювали собі гроші в той час, коли бідний гетьман України, укоханий своїми підданими, придавлений клопотами, закликав вас у листах, щоб витиснули з лорда Дайзарта гроші і йому чимскорше посилали?"

Мр. Тофнел робив враження дітвака, який, попавши в сіти спритних маклєрів, думав, що вже сама добра воля й незнання, з ким має до діла, вистарчить, щоб в обличі права виправдатися зі своїх вчинків. Як було згадано, він має тепер 27 літ, а втягнули його до акції в 1931 році, коли він мав всього 23 роки.

Вже на самому початку, як тільки він почав обвинувачувати підсудних (він не мав адвоката), можна було бути певним, що він цей процес програє. Коли в часі розправи він сам в двох місцях признався, що поступав зле і що говорив неправду — можна було надіятися, що підсудні, користаючи з цього признання, зголосять свої претенсії до грошей, які за всяким правом повинні би були бути їм признані. Та в останнім моменті Мр. Тофнел заявив: „Я признаю, що я поповняв неправильні річи і що я винен; але тяжко мені зрозуміти, щоб за це вся вина мала спадати на мене, і то в той час, коли офіційний представник гетьмана, п. Коростовець, знав про кождий мій рух, знав, скільки я де грошей сколектував і на що видав, а у відношенню до дару лорда Дайзарта, то він навіть сам в тій справі переговорював, буваючи нераз особисто в нього в гостях".

Після цього Мр. Тофнел настоював на переслухування свідків, які мали би потвердити його зізнання. Суддя, перечитуючи приватні листи підсудних, сказав: „Це дуже неприємний процес; краще, щоби про нього мало говорити". В цьому моменті оборона Скоропадського і Коростовця зголосила проєкт замирення, на основі якого Мр. Тофнел мав би зрезиґнувати зі своїх дальших претенсій, які виносили 500 фунтів, а в заміну за те пізвані не жадатимуть звороту коштів процесу, зобовяжуться покрити недобір в банку в сумі 500 фунтів, за який у свій час Тофнел дав особисту ґарантію, переберуть на себе, як вповні сколєктовані, всі гроші, що їх дарував лорд Дайзарт, а також постараються полагодити за нього справу 5,000 фунтів стерлінґів, за які його кузин комендери Тофнел був теж пізвав його до суду!

Очевидно, що Мр. Тофнел приняв ті умовини, назвавши їх прилюдно дуже великодушними (very generous), і на цьому закінчено розправу.

На кінець Мр. Еш Лінколн заявив в імени не-гетьманського, Анґльо-Українського Комітету, що ціла та справа не має нічого спільного з його Комітетом.

Про той процес подали довші звіти майже всі анґлійські часописи, а між ними такі як Морнінґ Повст, Дейлі Мейл, Дейлі Телеґраф, Дейлі Експрес, Дейлі Геральд і інші, змішуючи, очевидно, знов українське імя з грошевими мальверзаціями.

Річ ясна, що те все зле відбивається на нашій справі. Анґлійці, які складали, навіть поважні суми, для „гетьманських" представників, робили це в добрій вірі і з переконанням, що помаюгать нашому народови. Тепер, побачивши, що впали жертвою обману, готові здалека оминати нашу справу, ще й інших від неї відтягати. Та хоч те добре, що на щастя маємо ще в Лондоні поважний гурт наших анґлійських приятелів, які знають добре вартість „гетьманських" представників, тому не записують „гетьманської політики" на рахунок нашої нації. Про це відношення знають добре й „гетьманські" представники, й тому з такою заїлістю ведуть усюди проти них кампанію.

Е. Ляхович.

УЛАС САМЧУК.

ВОЛИНЬ

Роман-хроніка у 3-ох частинах.

Частина І.

КУДИ ТЕЧЕ ТА РІЧКА?

86

— Ну, досить. На місця. Будемо вчитися, — сказав він. Відчинив шафу і Володько крадькома міг заглянути до її середини. Боже, скільки там книг. Повно книг, маленьких, більших. На одній полиці якась куля на підставці. Що то є?

Учитель дістав якусь картину і повісив на клясовій дошці. На картині „Благословення дітей Христом". Учитель пояснює, питає учнів, чи зрозуміли. Найгірше написався Хведот. Найліпше Володько. Хведот страждає. Він не вимовить отих осоружних кілька літер, а Родіон і Евген сміються. Омелян також хотів би сміятися, але і він не вимовляв „р" та „л".

По лекції перерва. Усі біжать до картини й обмацують її руками, тикають пальцями у Христа. — Не тикай пальцем, каже Володько. — То Бог.

— То Христос, — додає Хведот.

— Ах, ти, — підхоплює Родіон. — Що ти сказав? Він сказав, хлопці, вош. Він сказав на Христа вош. Чекай, чекай. Я скажу вчителеви, дадуть вони тобі...

Хведот почервонів і не знав, як боронитися від цієї нової напасти.

— Я не сказав вош. Я сказав Христос. Так я сказав.

— Ні, ні! Всі ми чули! Ти сказав вош! Скажемо вчителеви! — підхопили всі три Тилявчуки.

Хведотові недалеко до плачу. Володько розсердився. — Ви погані хлопці, — каже він. Чого ви до нього чіпляєтеся? Більше я вам нічого не буду робити.

— А на що він так на Бога каже? — сіпається Родіон.

— Він так не сказав. Ти сам видумав і тобі гріх за це. Ти поганий хлопець, — каже Володько.

Родіон, видно, засоромився, бо перемовчав докір. Евген штикільгає на двір і всі за ним. Володько і Хведот вийшли також на двір і стоять на ґанку. Омелян щось борбається у листі квіток коло ґанку. Там ріс молоденький плющ. Омелян зриває його галузку. Надбігає Евген. Він знає, що зробив Омелян, а тому кричить:

— Омеляне! Що ти зробив? Дадуть тобі учитель! Що ти вирвав?

Омелян бачить, що зле. — То, каже, він, отой мавий дерман зробив.

— Ти? То ти зробив? — кидається Евген на Хведота. Останній зовсім отетерів. Володько не видержав, зіскочив з ґанку і накинувся на Омеляна.

— Брешеш ти! Ти! Я тобі дам! Сам вирвав, брехун халерний, а на нього зводиш. — І Володько вдарив Омеляна. На Володька накинулися Евген і Родіон.

— Бий, бий! — кричали вони. — Бий дермана. Володько озвірів. Вся його ніяковість і соромливість зникають. Він кидається на Омеляна і бє його кулаком. На нього нападають ззаду, але він метко висховзає з рук напасників, вириває з городця кілок і швидко обмахується ним навколо.

З кімнати учителя відчиняється вікно і в нім показується жінка. Це пані учителька.

— Ви що робите? — пищить учителька. — Ах ви шибеники! Ви мені топчетесь по квітах! Мефодій! Мефодій! — загукала на чоловіка.

Той одразу зявився на ґанку. Хлопці розсипалися. Весь червоний Володько стоїть з кілком в руках.

— Що є? Що сталося?

Першим затерендів Евген, за ним Родіон. Володько мовчить, а Хведот плаче.

— Довбенко! — гукає учитель. — Що сталося? А ти, малий, чого ревеш?

Володько оповін. Евген хотів було перечити, але учитель був уже коло Омеляна, схопив його за вухо і повів до кляси. Там поставив небораку на коліна і різко наказав: — Стій тут! А всі мені марш до дому! Сьогодні більше занять не буде!

Всі почали збиратися, прочитали молитву, гавкнули „досвиданія" і відійшли. Омелян плаче. Ліве його вухо горить...

На цьому скінчилося цьогорічне навчання Хведота. На другий день він відмовився рішучо йти до школи, не дивлячись на всі Володькові вмовляння.

IX.

Над шляхом виростали нові оселі. Кінчалися перші самі необхідні будинки. Матвій кінчав хліва, а в ньому маленьку хатинку.

Щонебудь на першу пору, аби тільки з того кагалу дітей тя жінку вивести, аби тільки своя стріха над головою. Хай в біді, хай в тісноті, але на свойому, у своїй хаті.

На Чесного Хреста у селі празник. Матвій поїхав до Дерманя. Мав там деякі важливі справи залагодити, а одночасно мав привезти нову молотілку, яку вже давно замовив в Гульченському заводі.

Село гуляє. Пють, виспівують. Настя сама з дітьми. Василь поїхав з батьком, а Катерина хто зна де вештається.

Тієї ночі сталося нещастя. Викрали все сало, що стояло у кухонних сінцях. Настя ходить і голосить. — Чим тепер вижививти дітвору? Що вони їстимуть? Тільки й було, що дрібок того скоромного.

Вернувся Матвій. Коли довідався про крадіж, не метушився і не лементував. Обличчя налилося гострою барвою, очі загорілися. Швидкими, твердими кроками подався до Гнидки.

Там одразу зчинився ґвалт. По хвилині одна за другою полетіли з дверей Марта, свекруха й її дочка. Опісля двері зачинилися, а у кухні лишився Матвій з Гнидкою.

На дворі баби підняли репіт: — Ой, люди добрі, ратуйте, хто в Бога вірує! Він його там забе!

Збігалися з усіх усюдів дядьки і почали натискати на двері. Коли відчинили, Матвій стояв серед хати з макогоном в руці, а на земляній долівці лежав Гнидка. З носа сочила юшка...

— Йдіть сюди всі! — крикнув Матвій. Маємо злодія. От тепер я з вами розправлюся, сукини ви сини. То ви мені так за мою працю віддячилися? Хами прокляті! — різко викрикував Матвій і, розбивши на двоє натовп, вийшов на двір.

Гнидку підняли з долівки і положили на полу. Матвій покликав Стратона й Івана Кушку.

— Їду за врадником! — заявив Матвій. — Половину нашого товариства мушу заперти в тюрму. Злодії самі.

Виявилося, що сало викрали свої люди. У Гнидки цілу ніч пили, а коли напилися, розбили у бодні замок, вибрали сало і поділилися.

Щоб не робити з цього великої завірюхи, Стратон і Іван, які у тому ділі не брали уділу, раяли Матвієви вимагати від винуватців відшкодування і лишити цю справу. Гнидка за своє дістав.

Матвій подумав і махнув рукою: — Чорт їх бери. Не думав я, що наші люди такі нерозумні. Видно на них потрібний стрим і то сильний. Надалі знатиму, що з ними робити...

І через пару днів родина Матвія перебралася до своєї хати.

У ній тісно, мокро, не вибілено. Стіни не висохли, глиняна долівка мягка, що вгрузає нога. Чадно, сморідно.

Осінь щиро нагороджувала дощову весну. Була розкішна, мов пожежа. Поля вимлівали під натиском останнього тепла, затягалися струнами бабиного літа, а ліси горіли незгоряємо.

Перша осінь, якої Володько не бачив. Батько копає яму на бараболі, мати носить рядном сухе бадилля і стелить повибивану дорогу. Вона вже перестала нарікати на повітря. Ціле літо щось смерділо їй, а тепер вже ні.

Володько, мов у чаду. У нього вже книжка: „Азбука Сѣятель"... У книжці малюнки, віршики. Кожний з них Володько бачить, заплющивши очі. Спав і снився йому „Пєтушок золотой ґрєбєшок". „Умная ворона", що захотіла пити, а на подвірю стояв глечик з водою. Вода була на дні. Ворона почала кидати в глечик камінці, „вада поднялась і варона напілась".

У школі учитель казав: — Вот ти, Довбенко, у мєня гєрой. Ти далєко пайдьош...

Володько ще не знає, як далеко він піде. Хто його знає. До школи досить далеко, це правда...

Зрештою Володько зовсім змінився. Інша місцевість, інші враження, інші люди. Нема тут ані річки, ані лугу, ані млина. Тут шлях широкий, шляхом їздять балагули. Це руді бородаті Жиди, що везуть подорожніх зі Шумська до Кремянця і назад. Коні у них загнані вічно в милі. На возі набито людей, переважно Жидів.

(Далі буде).

Марія Омельченкова (Софія, Болгарія).

ЛІДІЯ ШИШМАНОВА

Лідія Шишманова, видатна жінка в Болгарії, доживає цього місяця 70 років свого багатого і корисного життя. Старша донька українського каменяря Михайла Драгоманова і вдова видатного болгарського вченого і політика професора Івана Шишманова — пані Лідія Шишманова є живим і міцним звязком двох братерських славянських народів українського і болгарського.

Лідія Шишманова народилася 17-го жовтня ст. ст. 1865 р. в Києві. Батько, Михайло Драгоманів, уже тоді був видатним українським вченим, мати Людмила, з роду Кучинських, обоє з Гадяча з Полтавщини. Це було щасливе подружжя. Обоє щирі Українці й їх, крім кохання, звязували спільні національні і духові прагнення.

Коли було Лідії 5 років, Михайло Драгоманів з родиною виїхав на студійну подорож по Европі і вже тоді мала Лідія побачила Німеччину, Італію, Швайцарію, Францію.

„Найяскравіше памятаю я, з раннього дитинства, коли потяг на стації Торні рушив і бачу, що батько залишився на пероні. Мене охопив жах, що ніколи, ніколи не побачу свого тата, якого я так гаряче любила", — відповіла мені пані Шишманова на моє питання: „Яке ваше найяскравіше враження з дитинства?"

За три роки свого життя в цей час в Европі мала Лідія вивчила чотири европейські мови.

Мала Лідія під впливом культурного життя своїх батьків вже тоді проявила великі спосібности. Найбільше вона любила читати. Перші книжки, які на неї зробили враження, були українські казки, які вона чула, ще коли не вміла читати, від свого тата й мами; а тут в Евопі дістала вона німецькі казки братів Грімів, які читала в оригіналі.

Мати Лідії, Людмила Драгоманова, високо інтелігентна талановита, прекрасно співала і грала на фортепяні і передала свої артистичні здібности Лідії. Батько гуманіст, поступовець, сам виховував своїх дітей на ідеях гуманізму і народолюбства. Михайло Драгоманів, повернувшися в Київ, як політичний діяч Українець, недовго жив на своїй Батьківщині і мусів покинути знову Київ і вже на завжди. Він з родиною поселився в Женеві тут продовжував свою культурну і політичну працю на користь українського народу.

Лідія Шишманова закінчила гімназію і вступила на історично-фільольоґічний факультет у Женеві, який закінчила з успіхом. „Я дуже любила історію і фільософію, та захоплювалась літературою. Найбільший вплив на мене мали проф. фільософії Гурд і проф. літератури Едвард Род — романіст", — пише пані Шишманова. Крім того Лідія Шишманова проявила і свої артистичні здібности, бо батьки дали їй широку мистецьку освіту. Ще в ґімназії вчиться Лідія співу у пані Сіллєн, учениці знаменитого професора Штокгавзена, а гри на фортепяні в професора Рутгарта. Коли Лідії було 15 років, вона вже співала цілі партії з опер, бо мала високий сопран прегарного тембру. Та не захопилась молода Лідія артистичною карієрою, на яку могла розраховувати.

„В молодих роках під впливом фільольоґічних і гуманістичний ідей мого батька мріяла я бути корисною свому народові і людству. Мріяла я стати письменницею, або журналісткою, бо відчувала в собі ці здібности", пише пані Шишманова.

В році 1889. зустрінула молода красуня Лідія на свойому життєвому шляху гарного, талановитого Болгарина Івана Шишманова, учня Мих. Драгоманова. Закохалися молоді й одружилися.

„Мій чоловік дуже любив мого батька. Розумів його прагнення і ідеї, а мій батько теж любив мого чоловіка. І мій чоловік був може більший син мого батька, ніж ми, його діти, бо вони добре між собою розумілися". Так характеризує взаємовідносини Михайла Драгоманова і Івана Шишманова шановна наша землячка.

Лідія Шишманова зі своїм чоловіком переїхали в Софію. Вона стає вірною помічницею в науковій праці свого талановитого чоловіка, а її дім стає культурним і мистецьким осередком болгарського суспільства.

В їх домі засновано перше музичне товариство, в якому пані Шишманова була заступницею голови. В доміж Шишманових засновано і перше „Тов. для плекання мистецтва". Пані Шишманова проявила свої музичні здібности, вона бере активну участь у концертах, виступає з успіхом в „Славянській беседі", в „Військовому клюбі", на ріжних добродійних концертах і нераз виступала на королівськім дворі.

Та збулися її молодечі мрії стати письменницею - журналісткою. Ще під впливом свого батька, будучи дівчиною, надрукувала вона в Парижі книжку "LEGENDES RELIGIEUSES BULGARES", а під впливом свого нареченого І. Шишманова переклала болгарські казки на французьку мову і примістила в журналі "La MELUSINE". В Софії вже в р.р. 1895-97 стає постійною співробітницею часопису "LA BULGARIE". Її статті з ділянки мистецтва, літератури, політики і найновіші справи були доброю пропаґандою болгарської культури. В той же час пані Шишманова співпрацює в багатьох болгарських часописах: „Миръ", „Свободно Слово", „Български прегледъ", „Българска мисъль", „Женски Гласъ", „Вестникъ на жената" та ін.

Співпрацювала пані Шишманова і в українських часописах і журналах: „Україна", „Рада", „Діло", Нова Україна" та ін., але головно працює вона від року 1925-го як постійна співробітниця в "LA BULGARIE".

Тяжко зібрати повну бібліоґрафію її праць, бо це численна журналістика.

Пані Шишманова, володіючи перфектно писемно французькою мовою, зробила й робить велику пропаґанду болгарській літературі. Переклала вона на французьку мову твори Івана Вазова, Немирова, Каменова, Шишманова, Райнова та інших. Її стиль легкий, згучний, гарний.

Смерть її чоловіка дуже тяжко вплинула на паню Шишманову, вона перенесла нервове потрясення. Але спас її від одчаю лист небіжчика проф. Шишманова. Він написав своїй коханій дружині заповіт, щоб вона впорядкувала його твори і щоденник і пані Шишманова взялася за роботу.

Під редакцією видатного болгарського вченого проф. Арнаудова вже вийшло декілька томів творів Шишманова. Тепер кожного дня від 6-тої год. ранку до 10-тої, 11-тої год. працює пані Шишманова зі своєю секретаркою, жінкою молодого українського вченого професора Шелудька. над упорядкуванням щоденника Івана Шишманова. Це є цінний політичний документ болгарсько-українських взаємин, бо здебільшого щоденник списувано в часі, коли проф. Шишманов був послом від Болгарії в Києві, підчас існування самостійної української держави.

Має пані Шишманова багато матеріялів і щоденник свого батька, Михайла Драгоманова, що його теж упорядкоує для видання.

Ці два щоденники мають велику вагу для обох братерських народів, але може ще більше для українського ніж для болгарського. І дуже було б цінно, щоб обидва ці щоденники побачили світ і в українській мові.

Пані Шишманова крім своєї літературної праці завше брала і бере участь і в громадському житті: вона була заступницею голови болгарського відділу міжнародньої Ліґи Миру й Свободи і брала участь в міжнародніх конресах. Пані Шишманова брала участь і в феміністичному болгарському русі і працювала і працює в багатьох жіночих товариства, наприклад, вона є членом клюбу болгарських письменниць і т.д.

На моє запитання, як дивиться Шановна Ювилятка на обеднання славянського жіноцтва, дістала я таку відповідь. „Всяке „обеднання" мені симпатичне, але під одніею умовою: щоб жінки того обеднання принесли інші методи та думки, ніж їх чоловіки. А коли жінки в обеднаннях, в які входять народи, що насилують в своїх межах „меншости", і коли ці жінки захищають методи своїх держав, то таке обеднання для мене **не має ніякої вартости".**

Пані Шишманова, хоч і стала Болгаркою по чоловікові, хоч і виховала свого сина як щирого Болгарина, видатного державника-дипльомата, хоч і любить болгарський нарід, проте щиро любить і свій рідний нарід, свою батьківщину Україну й боліє серцем за неї...

„Чи побачимо ми з вами, дорога пані, нашу рідну неньку Україну, цілком незалежну... як ми того бажаємо", зі сльозами на очах промовила пані Шишманова при першій же нашій зустрічі.

Бажаємо Шановній Ювилятці ще довгі-довгі роки життя і праці на користь українського і болгарського народу, які віддавна мали і, як бачимо, мають тісні культурні звязки. Та бажаємо їй ще раз побачити незалежну нашу Батьківщину.

УВАГА! ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В НЮАРКУ, Н. ДЖ. УВАГА!

ЗАХОДОМ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ, УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ГРОМАДИ, ПРАВОСЛАВНОЇ ГРОМАДИ, ПРЕЗВИТЕРСЬКОЇ ГРОМАДИ, СЕСТРИЦТВ, БРАТСТВ, КОМІТЕТУ НАРОДНЬОГО ДОМУ, ЧОРНОМОРСЬКОЇ СІЧИ ім. ДМ. ВІТОВСЬКОГО, СТРІЛЕЦЬКОГО ГУРТКА, СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ І ВСІХ ІНШИХ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРИСТВ

:—::—: **буде спільно влаштоване** :—::—:

Листопадове Свято

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 3-ГО ЛИСТОПАДА (NOVEMBER) 1935 РОКУ

ТОЧНО В ГОДИНІ 7-мій ВВЕЧІР, НА СІЧОВІЙ ГАЛИ, 229 SPRINGFIELD AV., NEWARK, N. J.

Програма Свята складається з трох частей: В 1-шій частині виступає хор православної громади Бандурист під проводом проф. Давиденка. — В 2-гій частині виступає хор презвитерської громади під проводом проф. Ю. Керіченка. В 3-тій частині виступає хор католицької громади „Боян" під проводом проф. Т. Каськова.

Українці Громадяни! Листопадове Свято є для нас днем радости і днем жалоби. Днем радости, бо цього дня наш нарід збудився зі сну зневіри і рабства. Взяв зброю в руки, підніс жовто-блакитний прапор вгору і цим заманіфестував перед світом, що він є одиноким сувереном своєї батьківщини і своєї долі. Днем жалоби тому, що бажання українського народу не здійснились, мимо соток тисяч жертв наших героїв, нашого цвіту, наших батьків, братів і синів. Ми зістали поражені, але не знищені! І цей день Першого Листопада є нашим духовим зміцненням і гартом нашого народнього характеру. В цей день не сміє бракувати ані одного Українця на цім Святі. Нема викрутів для нікого. Нема прощення. Хто є Українцем душею, той приходить на це Свято з любови до України і пошани до поляглих борців за Волю України. Ренеґат — не приходить і шукає викрутів. В цім дні Україна видить, хто є її сином, а хто проти неї, а ми, свідомі Українці, повинні таких памятати. — СЛАВА УКРАЇНІ! 253

ЗА СВЯТОЧНИЙ КОМІТЕТ: **адв. В. Кузьма,** гол.; **Т. Рудий,** секр.; **М. Шумейко,** кас.

УВАГА! ЙОНҐСТАВН, ОГАЙО Й ОКОЛИЦЯ! УВАГА!

ЗАХОДОМ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛ. ГРОМАДИ СВ. ПЕТРА І ПАВЛА ПРИ 1915 RUSSELL AVE. ПРИ СПІВУЧАСТИ ТОВАРИСТВ, БРАТСТВ, КЛЮБІВ І СЕСТРИЦТВ

:—::—: відсвяткується :—::—:

ЛИСТОПАДОВЕ СВЯТО

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 3-ГО ЛИСТОПАДА (NOVEMBER) 1935 РОКУ

НА САЛИ 1915 RUSSELL AVE. ПОЧАТОК 7-ма ГОД. ВВЕЧІР. ВСТУП ВІЛЬНИЙ.

По Службі Божій відправить о. В. Дяків панахиду за погибших борців у визвольній боротьбі.

Програму, концертову виповнять: **Хор „Бандурист"** під управою **пана Т. Кольонського.** Дуети, квартети, сольо-співи **пані Марія Дяків. — Діточий хор** під управою **о. В. Дякова.**

Святочну промову виголосить пан Матвій Хандога, редактор Народного Слова.

В цей день повинен кождий Українець і Українка з Йонґставн і околиці прийти і своєю приявністю звеличати це Свято. 253

КОМІТЕТ СВЯТА:

Василь Ганкевич, предс.; **Михайло Лопушанський,** секр.; **Николай Пашович,** кас.; **о. Василь Дяків,** парох.

УВАГА! BRONX, N. Y.! УВАГА!

УКРАЇНСЬКА НАР. ШКОЛА ПРИ ЦЕРКВІ СВ. ВОСКРЕСЕННЯ

675 EAST 183rd STREET

:—::—: **влаштовує** :—::—:

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 3-ГО ЛИСТОПАДА (NOVEMBER) 1935 РОКУ

КОНЦЕРТ І БАЛЬ

Початок точно 6-та година ввечір.

В концертовій програмі виступлять з **пописом** українські Бандуристи і Юнацький Хор під управою п. М. Олексина.

В концерті возьме участь відомий артист-гуморист **п. Ев. Василенко,** який бавить публику гумористичними українськими куплетами.

В Українській Нар. Школі при Церкві св. Воскресення діти учаться гри на музичних інструментах, нотного співу, української мови і релігії. Записи до школи нових учнів приймають що дня від 6-тої години ввечір.

Шкільний Комітет запрошує всіх свідомих Українців взяти участь в повищім Пописі-Концерті 3-го листопада ц. р. — **Комітет.** 253,5

ЗАКЛИК ДО ЧИТАЧІВ ЧАСОПИСУ „СВОБОДА".

Озвіться, хто має річники нашого часопису!

Потрібно: з р. **1923** чч. 164-170, 217-219, 201, 246-251, 280, 281, 282, 284-286. З р. **1924** чч. 28, 75-80, 87, 138. З р. **1925** чч. 151-173, 175-197, 202-227, 229-242, 244-246, 248, 249, 251-265, 273-278, 280. З р. **1926** чч. 2-80, 82-84, 86-130, 132-161, 165-170, 177-194, 206, 228, 229, 234, 236-242, 244, 247-260, 264-266, 271, 276, 286, 293, 296. З р. **1927** чч. 7-11, 17, 21, 23, 25, 27, 30, 34-37, 43, 45, 46, 53, 59-82 88-91, 97-123, 135-141, 150, 152-157, 182-188, 194-292, 214, 222, 260, 271-287, 295-299. З р. **1928** чч. 1-6, 8, 23, 24, 52-57, 77-80, 87, 104, 117, 123-127, 140, 141, 152-162, 169-174, 177, 207, 208, 216-219, 246-257, 270-275. З р. **1929** чч. 16-21, 25, 34-39, 47-52, 88, 100-105, 123-127, 146-156, 164, 181-186, 214-233, 258-263, 276-286, 293-303. З р. **1932** ч. 88.

Ці числа потрібні Музеєви Визвольної Боротьби України для комплєтування музейної збірки, яка є одною з найбільших збірок українських періодичних видань. Допоможіть її доповнити — зробите добре національне діло й увіковічните своє імя в Музеї Визвольної Боротьби України.

Коли маєте хоч одно з зазначених чисел, пішліть його на адресу Музею: UKRAJINSKE MUSEUM, PRAHA-ZIZKOV, KARLOVA 14. CZECHOSLOVAKIA.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. Рожд. Пресв. Богородиці, від. 259, повідомляє всіх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, дня 3-го листопада, в годині 1:30 пополудні в ґалі парохіяльній, 4950 Савт Павліна вул. Просимо всіх членів прибути на ті збори. Не приявний на зборах член заплатить кару 50 ц. на підставі ухвали з минулих зборів. — А. Фоца, рек. секр.

МЕНВІЛ, Р. АЙ. Тов. ім. М. Драгоманова, від. 181, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 2-го листопада, в годині 1-шій пополудні, в Народ. Домі на Комберленд Гіл. Просимо всіх членів прибути на означений час, бо маємо важні справи до полагодження. — П. Любянецький, предс.; Н. Шевчук, кас.; П. Черкас, секр.

ПЕТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, дня 2-го листопада, в гали під ч. 435 Мейн вул., в годині 7-мій ввечір. Справи дуже важні, перша з них то це, що Товариство дає баль і треба прийти і порозбирати тікети і розповсюднити поміж своїх знакомих та причинитись до так доброго діла, як поміч просвітнім цілям на Лемківщині, а також не забувайте і за довг, який ви затягнули через кілька місяців. Старайтесь по зможности його вирівнати. — Петро Криловський, предс.; Сергій Вінярський, кас.; Антін Вакулінський, секр.

ПЕРТ АМБАЙ, Н. ДЖ. Бр. св. Василія, від. 168, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячні збори відбудутся в неділю, дня 3-го листопада, в салі У. Н. Дому, в годині 3-тій пополудні. Пригадуємо всім довгуючим членам, щоби прийшли і вирівнали свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Григорій Дячишин, предс.; Ілько Лабуза, кас.; Микола Пащин, секр.

ВІЛКС-БЕРРІ, ПА. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 223, повідомляє своїх членів, що звичайні збори відбудуться в неділю, 3-го листопада, зараз по Сл. Божій, у гали парохіяльній. Повинністю кождого члена є прибути на ті збори, бо маємо важні справи до полагодження.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Договорився.

Приїхав Варшавяк на Гуцульщину, став над річкою і питає:

— Ґосподажу, а єст тутай риба?

— Ба, а деж би си діла?

Закинув Варшавяк вудку, чекає годину, дві, а врешті питає: — Ґосподажу, а може тутай риби нема?

— Ба, а звідки би си взєла?

Лік.

— Який лік, пане докторе, запишете на нерви мого мужа?

— Мусите обоє виїхати!

— Куди?

— В противні сторони.

Вдячний пацієнт.

— Будьте здорові, пане докторе, а на прощання дозвольте вам дати одну пораду.

— Прошу дуже, а яку?

— Як будете хорі, то не лікуйте себе самі, а вишукайте якогось доброго лікаря.

НАЦІОКРАТІЯ Й ТЕХНОКРАТІЯ

I.

Мабуть від часу занепаду античного світу людство ніколи не переживало такої драматичної крізи, як по світовій війні. Цю крізу називають **структуральною,** бо вона торкається самих підвалин сучасного суспільства, а не є тільки епізодичним або періодичним явищем в його розвитку. Її обличчя незвичайно змінливе так само, як її прояви. Це кріза не лише політична, але господарська передовсім, а водночас — це кріза суспільна й культурна, моральна й психічна. Словом, кріза світогляду й світовідчування.

Звідки той хаос, в якому опинився тепер світ? Хаос, що немов з кожним днем все більше й безнадійно поглиблюється? У своїй мандрівці здовж океану часу людство прямує до нової незнаної країни, що на мапі його безнастанних пошукувань має традиційну назву — **утопія.** Утопія — це значить неможливе й навіть неймовірне — сьогодні, що завтра або позавтра стане реальним фактом прозаїчної дійсности. „Мапа світу, — гарно висловився О. Вальд, — на якій не є зазначена утопія, не варта погляду, бо вона нехтує країну, куди людство не завертає. А добившись до неї й подивившись навкруги та побачивши попереду ще гарніший край, людство назустріч йому розгорне вітрила... Поступ — це здійснювання утопії".

II.

До якоїж нової утопії через буревій теперішньої крізи прямує сучасний світ? У хаосі розбурханих стихій наших днів — маячать неясно контури цієї країни. Навіть більше: визначаються дві координати цього світу прийдешнього: політична — **націократія** і суспільно-господарська — **технократія.**

Націократія — це нове людство державно визволених народів. Це світ — самоозначених культурно й політично модерних націй. Це тріюмф і перемога національної думки як суспільно-творчого чинника історії. Це — сумерк і занепад національної неволі, політичної анархії, державного імперіялізму. Це нова ера в історії людства, така відмінна від сучасної, як сучасна від передісторичної доби троґльодитизму. Словом, на сьогодні це ще неможлива й навіть неймовірна „утопія" для сучасних „канібалів" у смокінґах і з титулом докторів фільософії...

А технократія? Це також фантастична утопія, але суспільно-господарського характеру. Це техніка, визволення з ярма капіталу та імперіялізму. Це техніка на послугах людини, що має знести з неї біблійне тавро „у поті чола". Влада техніки (технократія) як спроба нового суспільно-господарського ладу, що має покласти край визискови людей одних одними, де праця буде визволена. Це — здійснена утопія т. зв. „ляборизму", отже ідейного руху, який базується „на засадах технічного думання, морального розуміння праці й наукової орґанізації". Ляборизм визнання „імператив доцільної потреби та загального добробуту".

Коли націократія має довершити політичне визволення — хоче скинути з нього господарське суспільне ярмо. Ці дві ідеольоґії є паралельними прямуваннями новітнього історичного процесу. Вони заздалегідь визначають характер нової ери, на порозі якої опинилося людство.

III.

Хто хоче бути дієвою особою історії, а не її пасивним статистом, не сміє нехтувати цих двох суспільнотворчих сил. Зокрема це торкається державних народів. Націократія й технократія це природні їх спільники. Ідеали націократії. — немов самозрозумілі. Не потребують пропаґанди, хоч є небезпека, що сучасний **паннаціоналізм,** який догори ногами перекрутив засади творчого націоналізму, почне **„мімікруватися"** під націократією для виправдання свого політичного жонґлерства. Але саме зясування засад творчої націократії може бути добрим ліком проти націоналістичної демаґоґії. Бо не досить відмінювати на всі лади гасла — „Нація понад усе". Нація мусить бути розумно й доцільно орґанізована, масово усвідомлена й головно технічно вишколена.

Власне недержавні народи мають стати під стяг технократії. Це значить, навчитися технічно, тобто, точно думати, далі раціонально, себто доцільно працювати. Бо кожний нарід, а поневолений передовсім „потребує" інтеліґентних і свідомих підприємців, урядовців, робітників. „Технічно думати не мусить тільки інжинір, технік і т. д., але кожний..." — як слушно каже один з ідеольоґів ляборизму — В. Верунач.

Унезалежнення народу — це не лише питання політики, це також справа техніки, технічного вишколу мас, технічного виховання керманичів. Нарід, що нехтуватиме цей бік еманципаційного руху, наперед ослаблює можливости своєї перемоги. Коли тепер зупинимося на мент конкретно на **українській** справі, то мусимо ствердити великі прогалини українського руху саме на технольоґічному фронті. Серед українського загалу є традиційне нерозуміння й недоцінювання технічного знання. Переважає все нахил до гуманітарних наук. Є мало поширена технічна освіта всіх ступнів, хоч у Подебрадах покладені були основи як під **українську політехніку,** так і під екстензивне поширення практичної технольоґії (спеціяльні курси УТГІ). Ці ділянки українського життя вимагають критичного перегляду. Українська громадська думка має бути перевихована в напрямі, мовляв, **технократії** й ляборизму серед українського загалу, треба техніку включити до національної ідеольоґії українського народу. Треба засвоїти засаду, що техніка сьогодні є рішальним чинником громадського життя й що технократія це найпевніший шлях до націократії, яка мусить бути ідеалом кожного недержавного народу. — („Діло").

О. І. Бочковський.

Порадив собі.

— Ти написав до мого батька?

— Написав.

— І просив позволення одружитися зо мною?

— Так.

— Я така неспокійна; знаєш, як він тебе не любить.

— Не журись. — Я підписав листа чужим назвищем.

По вічу.

— Чому ваші руки такі червоні?

— Я був на передвиборчім вічу і мусів цілий час плескати в долоні.

— Так вам подобалась бесіда промовця?

— Ні, але він увесь час дивився на мене.

ВОГНЯНИЙ ТАНОК У СХІДНІЙ ТРАКІЇ.

ПРИГОДИ В СЕЛІ УРҐАРІ.

(Звідомлення професора Арнавдова в софійській „Зарі").

Що року в червні починається в деяких місцевостях у Східній Тракії т. зв. „Вогняний танок", що треває майже до кінця місяця. Професор Арнавдов описує в софійськім часописі „Зара" ці дуже цікаві танки. Подаємо в скороченні його спостереження:

Як я після виснажаючої мандрівки добився до села Урґарі, порадили мені звернутися до Кіра Констандінова, тартора, а саме начальника демонів, 68-літнього старця. 3-го червня в день св. Константина стали церковні дзвони дзвонити в 4-тій годині рано. Коло 11-тої години передполднем два образи, а саме св. Константина й св. Олени перенесли з церкви до хати тартора, або, як його ще зовуть, „шефа нестінарок" (демонів).

Його хата то була свого роду каплиця без стелі, покрита лише полотном. У хаті були три старі жінки, між ними баба Нуна. Вона перехрестилася та сказала: „Будь благословенний, святий Константине!" У південно-східньому куті хати палахкотів великий вогонь. У північному куті був святий бубон і мотуз, яким треба було привязати бика, що його принесуть у жертву.

„Векілін", опікун „нестінарок", благословив тиміяном бабусі, що зібралися в хаті, а вкінці і святий бубон. Потім обернувся та сказав: „Хай прийдуть музики". І вони стали грати в дуди, а один із присутніх вдаряв у бубон. Потім бабуся Нуна, дріжучи, взяла посуду з тиміяном та подала її чотиром „нестінаркам" при чому кричала до музик: „Скоро! скоро!" Її слова все більше стали опановувати „нестінарки". Одна з них стала кликати писклявим голосом: „Веук, веук", а інші з руками на животі стали танцювати ритмічними рухами.

Ще трохи й вони стали кричати: „Веук, веук!", піднімали руки вгору. При цьому вдарялися руками по заді, викривляли свої босі ноги, а очі лише вилискувалися їм. Лиця їх були бліді, наче без крови. Лише бабуся Нуна не танцювала, та виглядало, що й вона є у трансі. Нараз одна з „нестінарок" взяла образ і стала танцювати, вдивляючися в образ непорушними очима. Тимчасом мужики сходилися до хати, припадали ниць перед образами, дехто з них приніс плящину оливи, інший трохи полотна в дарунку.

Потім почалася процесія. Попереду йшли „нестінарки" з образами. Йшли до святого джерела святого Константина. Там піп ждав на процесію, щоб благословити воду. Після цієї церемонії він святою водою покропив нарід, що там був. Опісля процесія пішла назад. „Нестінарки" стали знову танцювати, при звуках дуд. Ягня, що було привязане до муру ланцюхом, піп благословив, після чого „векілінів" помічник заколов його.

Пополудні уладили велику народню забаву з танцями перед церквою. Як смеркłося, юнаки принесли великі купи дерева, посклaдали потім запалили вогонь. Як спалахкотів вогонь, пішли по „нестінарки", які були в каплиці. Вони прийшли, проводжені дударями й образом. Були все ще в містичному трансі.

Перед вогнем стали танцювати, провожені дударями і довбишем. Незабаром стали танцювати й по самому вогні, або точніше по жарі. Жар, себто жевріюче вугілля, був на 8 ярдів у промірі, а 8 цалів високо. Танцювали дві „нестінарки": Кераца, дочка баби Нуни, та Марія.

Перша кричала „веук, веук!", остаючись у крузі жару 6 до 8 секунд, а навіть і 15 секунд. Коли танцювала, держала в руках образ і оберталася дуже скоро. Танцювали, поки вогонь не вигас. Як скінчили танцювати, приступили до образів, перехрестилися та поцілували їх. Потім довкола погаслого вогню почалася народня забава, звана коло, в якій брали участь і мужчини.

„Нестінарки" виглядали втомлені, одначе спокійні. Здавалося, що в них нема життя. Лиця їх були зовсім бліді. На ногах не мали зовсім ніякого сліду попечення. Ніщо не показувало, що ті жінки танцювали кілька годин, у коротких відступах, на вогні.

Перед і по.

— Мамочко, я посварилася з нареченим. Хто кому мусить уступити?

— Перед шлюбом ти йому, по шлюбі він тобі.

Наші діти.

— Мамо, в ґазеті є, що японська цісарева подарувала життя другій дочці.

— Правда, сину.

— А чомуж вона вбила першу?

Двобій.

— Як звичайно, пішло про дівчину і справа мусіла закінчитися двобоєм. Стали проти себе: один сухий тоненький, а другий товстенький та грубий. Ось той грубий каже:

— Це не буде справедливо, бо предмет ціляння мого противника є два рази такий як він: я повинен стояти два рази дальше від нього.

Секунданти зробили нараду, після котрої протягнули крейдою на убранні грубого лінію, як границю, до якої можна буде стріляти. Коли противники станули знов проти себе, закричав грубий до противника:

— Уважайте пане, бо кожний стріл поза дозволену лінію буде неважний.

Аге Крапут Нільсен.

ПОЛОВИНА МОЄЇ ХАТИ

У невеличкій ляпонській оселі мали видати присуд у справі спадщини. Я привучився до гуртка, що задля цього вибрався в дорогу. Були там окружний суддя та судовий службовець і жандарм, процесові свідки, писар і адвокат.

Спір, що пустив у рух цілу цю машинерію, повстав так: В ляпонській оселі помер старий Ляпонець. Оставив хатину та шматок поля. Це поле разом з молодшою незамужньою сестрою викорчував і так дбайливо управляв його, що навіть бараболя родилася на ньому. Старий Ляпонець жив з сестрою в хаті, а одна дочка перенеслася в іншу околицю тай там вийшла замуж. Дочка, що звалася Рокка Юна, була поправді спадкоємницею, одначе старий Ляпонець у заповіті зазначив, що частину доходу з поля має мати сестра, доки буде жити. Таксамо мала право жити в цій хатині.

По смерти батька Рокка вернулася з чоловіком до оселі, щоби переняти спадщину, та ніяк не хотіла згодитися на цю останню батькову волю. Тому, що не було заповіту на письмі, домагалася, щоб лише їй призначили хату й поле.

Почався суд. Оглянули старе поле, зміряли його кроками. Не було відділене плотом, одначе на основі кількох пнів і великих каменюк старі Ляпонці й учитель могли точно означити частину поля, з якого плоди мали припадати сестрі.

Глибока тишина настала, як суддя відчитав свідкам судове напімнення. Один за одним старі Ляпонці складали зізнання про останню волю покійного та присягали. Останній зізнавав учитель, старенький, поважаний певно Ляпонцями, серед яких зріс.

Вже більше як пів року тягнувся процес, а ввесь той час обі жінки жили в цій хаті й разом управляли поле. Не було то веселе життя для старенької жінки. Сиділа тепер посеред інших ляпонських жінок, згорблена, лице вкрите морщинами після стільки літ праці, та покірно ждала кінця процесу.

Як скінчилося переслухання, суддя звернувся до Рокки та сказав:

— Ти чула, що сказали ці чесні люди про останню волю твого батька. Тому я раджу тобі погодитися з сестрою твого батька так, щоб вона набудуче дістала, що їй належиться. Коли не згодишся та зажадаєш присуду в цій справі, то мусиш знати, що як програєш процес, мусітимеш заплатити всі кошти процесу. Це може бути більше, ніж варта твоя хата й поле. Колиж погодишся, та я постараюся, що ні одна з вас не платитиме коштів процесу. Тому питаюся тебе: Хочеш погодитися?

Настала мертва тишина. Чути було, як бреніли мухи об брудні шиби забитого цвяхами вікна. Здавалося, що всі здержують віддих, щоб почути відповідь. Рокка Юна хвилинку сиділа мовчки, закусивши губи. Потім рішучо заперечила головою, одначе не сказала ні словечка.

Тепер обізвався вчитель:

— Всі ми тут у салі, що знали твого батька до самої його смерти, знаємо, що є правдою, а що справедливістю супроти його сестри. Знаємо теж, що окружний суддя справедливий і добрий чоловік, який приходить виконувати справедливість і право, тому радимо тобі, для твого власного добра, послухати його.

Рокка поглядала непевно довкруги, руки затиснула нервово. Видно було, що розпучливо бореться сама з собою. Потім видушила з себе відповідь мішаючи ляпонські слова з норвеськими:

— Хай стара дістане спірний шматок поля, одначе до хати не має права!

Суддя запримітив рішучо:

— Тут нема ніякого торгу. Ти знаєш умовини: Так або ні.

Рокка глянула на стару жінку очима, повними ненависти. Здавалося, ось-ось кинеться на неї та перегризе їй гортанку. Потім глумливо сказала кілька слів по ляпонськи. Ті слова перекладач переклав. Рокка казала, що годиться, щоб стара жила в хаті, одначе щоб не мала права вживати вогнища. Це домагання робило безвартісною повищу згоду, бо в ляпонській хаті є лиш одно вогнище, яким користуються всі мешканці хати. Себто, іншими словами, стара жінка не малаб де зварити собі страви, а в люту зиму не малаб де загрітися.

Знову відізвався суддя:

— Тут нема ніяких викрутів. Воля твого батька мусить бути вповні виконана. Питаюся востаннє: Так, чи ні?

Рокка встала, глянула своїми малими очима з ненавистю на суддю та сказала:

— Ні! мій батько їй нічого не обіцював!

Суддя крикнув:

— Ти важишся твердити, що ці чесні люди присягли фальшиво? Не соромишся називати брехнею останні слова твого батька? Коли так, то видамо присуд у твоїй справі. Розправа скінчена.

На майдані перед школою Ляпонці у схвилюванні гуторили про справу. Багато людей обступили Рокку Юну та її чоловіка і докоряли їм доволі ґрізно. Ті докори мало змягчили Рокку, бо саме як суд збирався відходити, чоловік Рокки підійшов несміло до судді та сказав, що жінка надумалась інакше й хоче погодитися.

Отже старенька Ляпонка добилася свого права так, що не треба було видавати присуду.

Та можна собі уявити, яке то пекло мусіло настати в цій спірній хатині на далекій півночі, де дві Ляпонки мусять жити разом, а обі мають для себе взаїмно в серці лише ненависть.

Поскаржився.

— Ваш Славко станув собі нині під моє вікно й показував мені цілої пів години язик.

— А то драб! А я йому казав, щоб нужда не відчиняла рота, як на дворі холодно.

ТАРЗАН І ОГНЕННІ БОГИ. (15)

Тепер найстарший жрець спитався Арбелі, яку вістку принесла небесна гостя народови Канаану. Дівчина подумала глибоко. Вона мусіла придумати скоро посланіє такого дивного змісту, щоб ціле племя дивилося відтепер зі страхом і пошаною на її нововзнайдену приятельку.

Вона звернулася до лейді Бет незрозумілими словами. Англійська дівчина відповіла: „Жаль мені, але я не розумію вас". Арбеля звернулася до народу, її лице немов би повне захоплення, і крикнула: „Радуйтеся, вона приносить вістку про прихід Іскандра".

Всі підняли голоси в сильнім розбурханню. Для них леґендарний Олександер Великий був месією, відкупителем, сином бога Баала. Від 2,300 літ це відлюдне племя ждало на прихід Іскандра. Тепер люди впали на коліна та поколінцювали до лейді Бет.

Перший раз Ніярх, високий жрець, почув себе зіґнорованим. Передтим він мав привілей пророкувати й пояснювати волю Баала. Тепер його високе місце заняв хтось інший. В його серцю закипів мстивий гнів проти Арбелі і її небесної гості.